Valtakunnansyyttäjä **24.2.2026** **SY/545/2026**

Eduskunnan lakivaliokunta

Lausuntopyyntönne 13.2.2026

Syyttäjälaitoksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 5/2026 vp

Pyydettynä lausuntonaan Syyttäjälaitos esittää seuraavaa.

Esityksen tavoitteena on sujuvoittaa rikosprosessia ja parantaa oikeusturvan saatavuutta yksittäisessä selvässä ja yksinkertaisessa rikosasiassa sekä mahdollistaa rikosasian ratkaisu nopeammin ja edullisemmin. Esitetyt muutokset keventäisivät rikosprosessiin osallistuvien viranomaisten, poliisin, syyttäjän ja tuomioistuinten työtä, mahdollistaisivat resurssien tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan kohdentamisen ja nopeuttaisivat rikosasioiden käsittelyä. Syyttäjälaitos kannattaa esityksen tavoitteita ja katsoo esityksen parantavan oikeusturvaa. On erityisen tärkeää, että rikosprosessia sujuvoitetaan ja sen kestoa lyhennetään.

Syyttäjälaitoksen käsiteltäväksi tulevien rikosasioiden määrä on suuressa kasvussa. Syyttäjälaitoksen tulee hyvin rajallisissa resursseissa kyetä vastaamaan syyttäjäntoimen järjestämisestä. Sakkomenettelyn käytön laajentaminen on elintärkeää nykyisten viranomaisresurssien tehokkaammaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi käyttämiseksi siten, että varsinaisessa rikosprosessissa voidaan keskittyä vaativampiin rikosasioihin. Esityksessä (s. 66) on arvioitu, että ehdotetuilla muutoksilla rikosprosessista sakkomenettelyyn voisi vuosittain siirtyä enimmillään noin 5 000-6 000 rikosasiaa. Sakkomenettelyn laajentamisella on siten olennainen vaikutus esitutkinta- ja oikeusviranomaisten resurssien käyttöön.

Sakkomenettelyn soveltamisalan laajentaminen

Syyttäjälaitos kannattaa laajennetun sakkomenettelyn edellytyksinä asian yksinkertaisuutta ja selvyyttä sekä sitä, ettei asiasta ole yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Syyttäjälaitos kannattaa lisäksi esitettyä sakkomenettelyn soveltamisalan laajentamista ja sitä, että jatkossakin sakko- ja vankeusrangaistuksen välisen eron arviointi kuuluu tuomioistuimille.

Syyttäjälaitos esittää kuitenkin edelleen, että sakkomenettelyn soveltamisalaa laajennetaan esitettyä enemmän. Sakkomenettelyn soveltamisalaa ei ole tarkoituksenmukaista sitoa käsiteltävän rikoksen rangaistusmaksimiin, vaan rajaus olisi riittävä ja asianmukainen asian yksinkertaisuutta ja selvyyttä sekä odotettavissa olevaa sakkorangaistusta koskevilla kriteereillä. Rikosasioiden viranomaisprosessin tulisi valikoitua ratkaistavana olevan asian vaativuuden ja laadun mukaan, mistä rangaistusasteikon maksimirangaistus ei kerro käytännössä mitään silloin, kun kyse on selvästi sakolla sovitettavasta teosta. Viittaamme myös esityksestä ilmenevään selvitykseen Ruotsin, Norjan ja Tanskan malleista, joissa sakkomenettelyä ei ole rajattu rangaistusasteikon maksimirangaistuksen mukaan. Lisäksi esimerkiksi rekisterimerkintärikoksessa (rikoslaki 16 luku 7 §) rangaistusasteikko on sakko – kolme vuotta vankeutta, eikä ole syytä rajata selviä, yksinkertaisia ja sakolla sovitettavia rekisterimerkintärikoksia laajennetun sakkomenettelyn ulkopuolelle.

Syyttäjälaitos kannattaa sitä, että seksuaalirikokset, terrorismirikokset, sotarikokset, rikokset ihmisyyttä vastaan sekä lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan käyttöön kohdistuvat rikokset rajataan sakkomenettelyn ulkopuolelle. Tosin ne rajautuisivat sakkomenettelyn ulkopuolelle jo muiden esitettyjen (yksinkertaisuus, selvyys ja yleisen oikeuskäytännön mukainen sakolla sovitettavuus) kriteerien perusteella. Sen sijaan Syyttäjälaitos katsoo, että jatkovalmistelussa soveltamisalan ulkopuolelle rajatut rikoslain 25 luvun henkilökohtaista vapautta suojaavat tunnusmerkistöt, joista säädetty ankarin rangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta, on perusteltua sisällyttää soveltamisalaan. Rikoslain 25 luvun 7 §:n

mukainen laiton uhkaus voi yksinkertaisessa, selvässä ja sakolla sovitettavassa tapauksessa olla esimerkiksi suusanallisesti todistajien läsnä ollessa ravintolassa esitetty uhkaus vakavasta väkivallasta.

Syyttäjälaitos esittää, että perusmuotoisia pahoinpitelyjä (rikoslaki 21 luku 5 §) ei rajattaisi laajennetun sakkomenettelyn soveltamisalan ulkopuolelle. Esityksen (s. 46) mukaan mainittava osa sakkorangaistukseen johtavista pahoinpitelyistä soveltuisi selvyytensä ja yksinkertaisuutensa puolesta sakkomenettelyyn. Tilastokeskuksen tietojen mukaan tuomioistuimissa pahoinpitelystä tai lievästä pahoinpitelystä sakkoon tuomittuja oli vuonna 2023 yhteensä 3 361. Rangaistuskäytäntö on tyypillisten vähäisempien perusmuotoisten pahoinpitelyrikosten kohdalla hyvin vakiintunut, ja esimerkiksi Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhankkeen työryhmäraportissa vuodelta 2017 suositetaan 30–60 päiväsakon rangaistusta, kun tekotapana on läpsiminen, riuhtominen tai muu vähäisempi väkivalta, joka ei enää ole arvioitavissa lieväksi pahoinpitelyksi. Syyttäjien seuraamuskannanotot ja rangaistuskäytäntö ovat tällaisissa tyypillisissä pahoinpitelyissä varsin vakiintuneita. Usein asianomistajalla on korkeintaan joidenkin satojen eurojen korvausvaatimus, joka on usein myös riidaton. Perusmuotoisen pahoinpitelyn osalta on muodostettavissa viranomaisille tarvittavat ohjeet asian käsittelemiseksi sakkomenettelyssä silloin, kun kysymys on selvästä ja yksinkertaisesta asiasta, joka on sakolla sovitettavissa. Sakkomenettelyn edellytysten mukaisen pahoinpitelyasian nopea käsittely on sekä vastaajan että asianomistajan edun mukaista. Yle uutisoi 10.9.2025, että pahoinpitelyasiassa tuomiota voidaan joutua odottamaan jopa vuosia (Yle selvitti: pahoinpitelyn uhri voi odottaa oikeutta vuosia – miestä lyötiin kattilalla, pahoinpitelijälle korvauksia | Kotimaa | Yle). Ei ole asianosaisten oikeusturvan tai rikosprosessin tavoitteiden näkökulmasta erityisen painavia syitä selvien ja yksinkertaisten perusmuotoisten pahoinpitelyjen rajaamiselle sakkomenettelyn ulkopuolelle. Lähisuhdeväkivalta rajautuisi sakkomenettelyn ulkopuolelle, koska kyse ei ole selvästä ja yksinkertaisesta rikoksesta.

Joka tapauksessa Syyttäjälaitos korostaa olevan erityisen tärkeää, ettei esitettyä sakkomenettelyn soveltamisalan laajentamista supisteta nyt esitetystä mallista, jossa

sakkomenettelyä sovellettaisiin tietyin esityksessä mainituin rajauksin tekoihin, joista ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Menettelyn sujuvoittamistavoitteet ja viranomaisten rajallisten resurssien tarkoituksenmukainen kohdentaminen edellyttävät vähintäänkin nyt esitettyä sakkomenettelyn laajennusta.

Alle 18-vuotiaan epäillyn asia sakkomenettelyssä

Syyttäjälaitos esittää, että sakkomenettelyn laajennettua soveltamisalaa sovelletaan täysimääräisesti nuoriin rikoksesta epäiltyihin, koska soveltamisalan tulisi perustellusti rajautua rikollisen menettelyn laadun eikä tekijän iän perusteella. Yhdenvertaisuusnäkökohdat edellyttävät sakkomenettelyn laajentamista nuoriin rikoksentekijöihin. Nopea puuttuminen nuoren rikoksentekijän rikolliseen menettelyyn on tärkeää uusien rikosten ennaltaehkäisemiseksi ja nuoren olosuhteiden selvittämiseksi, ja sakkomenettelyssä nuori rikoksentekijä saa asiansa käsitellyksi nopeasti ja siten myös nopean opetuksen rikosvastuusta. Sakkomenettelyn käyttö ei heikennä nuoren rikoksentekijän oikeusturvaa. Esityksessä lisäksi ehdotetaan, että alaikäisen epäillyn asiaa sakkomenettelyssä käsiteltäessä noudatettaisiin jatkossa esitutkintalain 7 luvun 14-15 §:n (vajaavaltaisen laillisen edustajan läsnäolo kuulustelussa ja yhteydenotto vajaavaltaisen lailliseen edustajaan) velvoitteita. Lisäksi sakkomenettelyssä voidaan käsitellä nuoren rikoksentekijän asia silloin, kun rikoksesta on säädetty rangaistukseksi sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta, eikä odotettavissa oleva sakkorangaistus rangaistuslajina tulisi muuttumaan laajennetussa sakkomenettelyssäkään. Syyttäjälaitos katsoo, ettei poliisin, Syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinten vaikeassa työtilanteessa ole perusteltua pitkittää alle 18-vuotiaiden rikoksentekijöiden asioiden käsittelyä.

Poliisin ratkaisuvallan laajentaminen

Syyttäjälaitos kannattaa sitä, että poliisin ratkaisuvallan piiriin kuuluisivat jatkossa kaikki teot, joista säädetty enimmäisrangaistus olisi sakkoa tai enintään kuusi

kuukautta vankeutta. Syyttäjälaitos kannattaa sitä, että suurempi osa selvistä ja riidattomista rikosasioista käsiteltäisiin poliisin sakkomääräyksellä esityksen mukaisesti. Kiinnitämme erityistä huomiota siihen, että esityksen (s. 19) mukaan syyttäjä on vuonna 2024 vahvistanut rangaistusmääräyksen sellaisenaan tai ainoastaan päiväsakon rahamäärään liittyviä seikkoja muuttaen poliisin esittämän sakkovaatimuksen mukaisesti noin 98 prosentissa kaikista poliisin sakkovaatimuksista ja syyttäjän rangaistusmääräys oli jätetty antamatta ainoastaan 0,42 prosentissa poliisin sakkovaatimuksista. Poliisin ratkaisuvallan laajentaminen parantaisi syyttäjien mahdollisuuksia keskittyä juridisesti vaativampiin rikosasioihin.

Asianosaisten suostumukset sakkomenettelyyn ja muutoksenhaku

Syyttäjälaitos esittää, ettei sakkomenettelyn käyttäminen edellyttäisi asianomistajan suostumusta, mitä myös professori Mikko Vuorenpää on selvityksessään suositellut kattavin perustein. Asianomistajan suostumuksen edellytyksestä luopumisella on olennainen käytännön merkitys, sillä suuria määriä sakkomenettelyyn hyvin soveltuvia myymälänäpistyksiä joudutaan käsittelemään rikosprosessissa ruuhkautunutta oikeudenhoitoa aiheettomasti rasittaen ja pitkittäen, koska asianomistajana olevat kauppiaat eivät ole antaneet suostumustaan sakkomenettelyyn. Tämä ei ole perusteltua ottaen huomioon, että SakkoL 1.5 § asettaa ylärajan sille, kuinka monta vankeudeksi muuntamiskelvotonta sakkoa sakkomenettelyssä voidaan määrätä, ja koska nyt esitetään, että asianomistajan korvausvaatimus voidaan käsitellä sakkomenettelyssä.

Syyttäjälaitos kannattaa esitettyä, että epäillyn ja asianomistajan mahdollisuudesta peruuttaa suostumuksensa ennen rangaistusmääräyksen antamista luovutaan.

Syyttäjälaitos pitää laajennetussa sakkomenettelyssä perusteltuna, että asianomistajan osalta valitusperusteet vastaisivat jatkossa määräyksen saajan valitusperusteita.

Asianomistajan korvausvaatimus

Syyttäjälaitos kannattaa sitä, että asianomistajan riidaton yksityisoikeudellinen vaatimus voitaisiin tekijän ja asianomistajan suostumuksella ratkaista sakkomenettelyssä. Syyttäjälaitos esittää, että yksityisoikeudellisen korvausvaatimuksen enimmäismäärää ei rajata lainsäädännössä, sillä kysymys on dispositiivisesta ja riidattomaksi muodostuneesta vahingonkorvausasiasta. Riittävänä rajauksena korvausvaatimukselle on pidettävä esitettyä riidattomuusvaatimusta sekä sitä, että vaatimusta ei saisi käsitellä, jos se olisi lainvastainen, kohtuuton tai loukkaisi sivullisen oikeutta. Asianosaisilla on oikeus muutoksenhakuun. Viittaamme myös selvitykseen Ruotsista, jossa määrältään vasta huomattavan, vuonna 2023 noin 23000 euron vaatimuksen katsotaan muodostavan esteen rangaistusmääräysmenettelyn käyttämiselle.

Jos muutoksenhaussa olisi kysymys ainoastaan yksityisoikeudellisen korvausvaatimuksen käsittelystä, ei esitutkinnan täydentäminen tai syyttäjän läsnäolo pääkäsittelyssä olisi esityksen mukaisesti tarpeen.

Päihdetutkimuskustannukset ja menettämisseuraamus

Syyttäjälaitos kannattaa esitettyä, jonka mukaan sakkomenettelyssä voidaan määrätä suoritettavaksi päihdetutkimuskustannukset. Syyttäjälaitos kannattaa esitettyä sakkomenettelyssä määrättävän menettämisseuraamuksen määrän korottamista 5 000 euroon nykyisestä 1 000 eurosta.

Esitutkintaan ehdotetut muutokset

Syyttäjälaitos kannattaa esitettyä säännöstä poliisin ja syyttäjän yhteistyöstä sakkomenettelyn edellytysten arvioinnissa. Esityksessä on myös asianmukaisesti huomioitu se, että Syyttäjälaitoksesta annetussa laissa säädetty syyttäjän itsenäinen ja riippumaton päätösvalta huomioiden syyttäjän poliisille antama neuvonta ei kuitenkaan olisi asian lopulta ratkaisevaa syyttäjää sitova.

Syyttäjälaitos kannattaa sitä, että sakkomenettelyssä rikoksen selvittämiseksi toimitettaisiin vain suppea esitutkinta.

Ari-Pekka Koivisto

valtakunnansyyttäjä

Karoliina Kontturi

syyttäjäylitarkastaja

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Karoliina Kontturi
Syyttäjäylitarkastaja
Syyttäjälaitos
karoliina.kontturi@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Ari-Pekka Koivisto
Valtakunnansyyttäjä
Syyttäjälaitos
ari-pekka.koivisto@oikeus.fi